

Lilianna Kiejzik

**MATERIAŁY POMOCNICZE DO WYKŁADÓW NA TEMAT FILOZOFII
NIEMIECKIEJ – 7a,
Z FILOZOFII NOWOŻYTNEJ (FILOZOFIA WIELKICH SYSTEMÓW –
NIEMIECKA FILOZOFIA KLASYCZNA - KANT)**

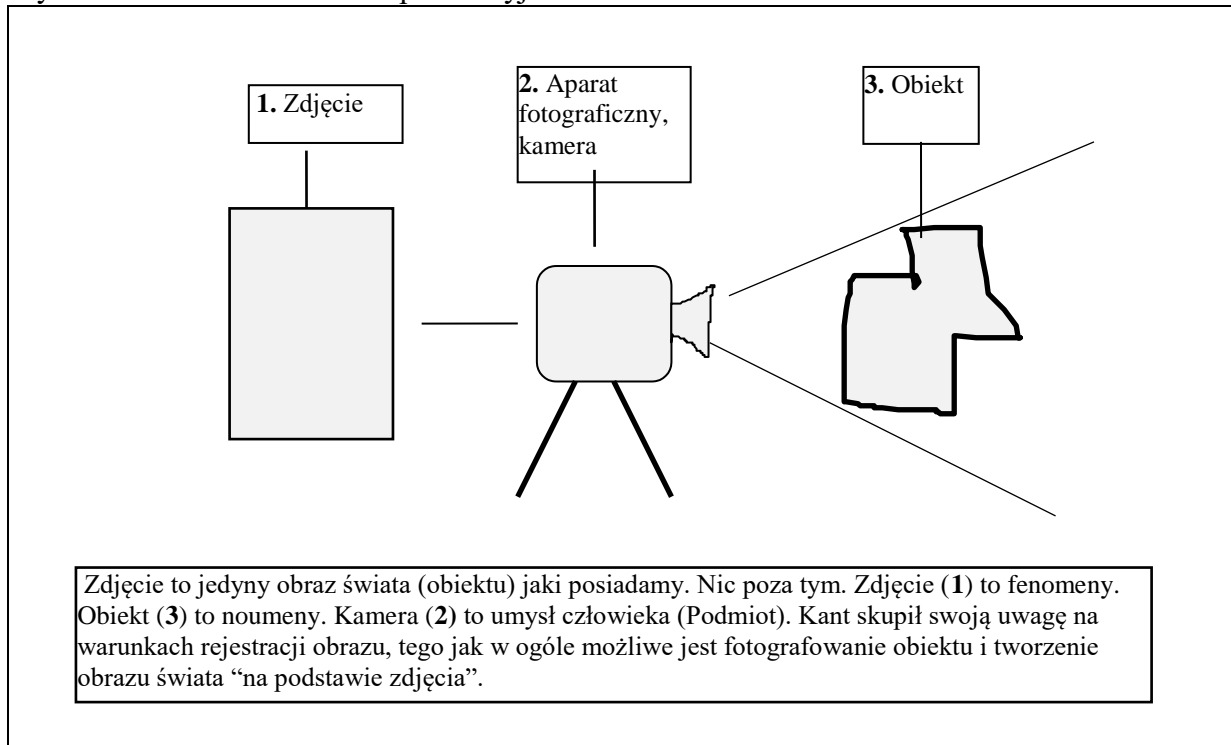
Uwaga – tekst podlega prawom autorskim, proszę nie rozpowszechniać!

Kant Immanuel (1724 - 1804)

Problem postawiony przez Kanta był następujący: jak na podstawie przedstawień możemy wiedzieć cokolwiek o rzeczach, jak możemy wypowiadać o nich sądy? Czy w ogóle możemy poznać rzeczy na zewnątrz umysłu człowieka, czy możemy poznać świat? Czy istnieją takie rzeczy jak dusza, kosmos, i Bóg, które są przedmiotami metafizyki (Hume wykazał, że z analizy danych doświadczenia będących w dyspozycji umysłu wcale to nie wynika)? Czy wobec tego metafizyka jako nauka o tychże trzech bytach jest w ogóle możliwa? Czy metafizyka posługuje się sądami syntetycznymi *a priori*?

Ważny wpływ na teorie Kanta miała filozofia Hume'a. Program Kanta ma charakter naprawczy; chce zbadać podstawy rzetelności poznania. Kant postanawia odbudować zburzony przez sceptycyzm Hume'a gmach wiedzy, lecz jakby zaczynając z innej strony. Dotychczasowa filozofia analizowała wiedzę od strony jej związków z zewnętrznym światem tzn. od strony przedmiotu, co doprowadziło ją do podważenia podstaw nauk ścisłych (Hume). Dlatego też Kant za punkt wyjścia uznaje Podmiot. Stawia problem: dzięki czemu możliwe jest, że Podmiotowi świat się jawi (pokazuje). To nowatorskie podejście do problemu zostało nazwane przewrotem Kopernikańskim. W tym przypadku jest podobnie jak z postrzeganiem naszego przyjaciela. Czy to, jak my go widzimy, jest tożsame z tym, jaki on jest "naprawdę", jak on widzi siebie, jaki jest "sam w sobie". Które widzenie jest bardziej prawdziwe, bliższe prawdy? Dlatego Kant podzielił rzeczywistość na dwa światy: "istniejący dla nas" (postrzegany, widziany przez człowieka) świat fenomenów oraz ten istniejący "naprawdę", realnie, ale niepoznawalny dla człowieka, świat noumenów. Wedle Kanta nie mamy żadnej pewności co do tego, że te dwa światy cokolwiek łączy, prócz naszego subiektywnego przeświadczenia (o czym przekonuje nas np. tradycyjna nauka).

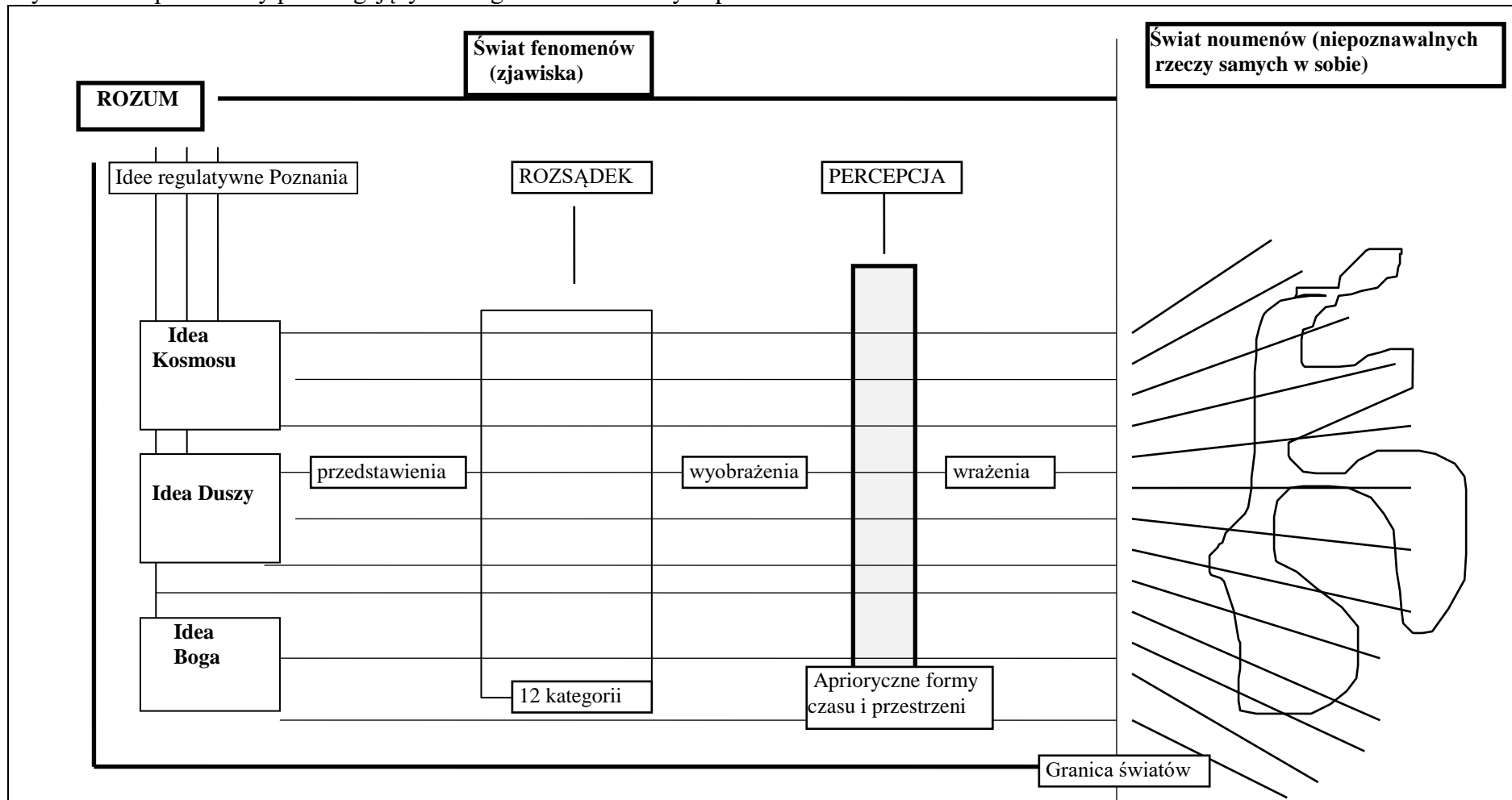
Rys. Metafora obrazu świata: punkt wyjścia dla rozważań o filozofii Kanta.

Odpowiedź na postawione przez Kanta pytanie musi być jednoznaczna. Metafizyka jako nauka nie ma racji bytu, gdyż nie jest możliwa nauka o Bogu, duszy i kosmosie. Idee Kosmosu, Boga i Duszy są regulatorami poznania wprowadzonymi przez ponadempiryczny Rozum, a nie bytami istniejącymi realnie. Dlatego, na przykład, Kant odrzucił dowody na istnienie Boga (ontologiczny, kosmologiczny i fizyko-teleologiczny), ponieważ takie dociekania nie leżą w gestii nauki.

Rozum ustanawiający powyższe idee regulatywne, pojmowany jest przez Kanta jako uniwersalna prawidłowość rozwoju świata. Wobec tego nowy program filozofii polega na badaniu funkcjonowania tegoż Rozumu. Stąd nazwa tego programu: filozofia transcendentalna (łac. transcendere - przekraczać). Ten sposób rozważań wykraczał poza dotychczasowe rozumienie filozofii, i przedmiotem swego zainteresowania czynił aprioryczne formy poznania, które wyprzedzają i warunkują wszelkie doświadczenie.

Rys. Procesu poznawczy przebiegający według transcendentalnych praw Rozumu

Słowniczek terminów

Agnostycyzm - patrz rozdz. III. 5.(Hume).

Aprioryzm - patrz rozdz. II.1. (Parmenides)

Fenomen - (gr. phainomen - to co się zjawia, pokazuje) zjawisko; w terminologii Kanta rzeczy takie, jakie są dla człowieka, tj. takie jakie możemy poznać zmysłami.

Idealizm transcendentalny (krytyczny Kanta) - stanowisko, które przyjmuje istnienie rzeczywistości poza podmiotem, lecz nie uznaje tej rzeczywistości za poznawalną (rzecz sama w sobie); poznanie dotyczy jedynie własnych konstrukcji myślowych podmiotu; patrz także rozdz. II.3. (Platon).

Krytycyzm - nazwa nadana filozofii I. Kanta dla zaznaczenia, że jest to refleksja nad samą filozofią, tj. nad podstawami poznania; filozofia krytyczna w miejsce konstruowania teoretycznego modelu świata analizuje to jak świat jawi się umysłowi i czy w ogóle jest to możliwe.

Noumen - (gr. noumenon - myślane) w terminologii Kanta rzeczy takie jakie są same w sobie (**rzeczy same w sobie**), o których umysł domniemywa, "że są" poza zjawiskami (fenomenami). Nie może ich "zobaczyć" a jedynie pomyśleć.

Rozum - patrz rozdz. III.

Transcendentalizm - określenie filozofii Kanta oznaczające, że zajmuje się ona apriorycznymi formami poznania warunkującymi i wyprzedzającymi wszelkie doświadczenie.

Literatura do zagadnienia

- I. Kant: Krytyka czystego rozumu. Przeł. R. Ingarden. PWN, Warszawa 1986.
- I. Kant: Krytyka praktycznego rozumu. Przeł. J. Gałęcki. PWN, Warszawa 1984.
- I. Kant: Krytyka władzy sądenia. Przeł. J. Gałęcki. PWN, Warszawa 1986.
- O. Hoffe: Immanuel Kant. Przeł. A.M. Kaniowski. PWN, Warszawa 1995
- P. Kroński: Kant. Wiedza Powszechna, Warszawa 1966.
- Wł. Tatarkiewicz: Historia Filozofii, t.2.